

КРАТАК ПРИКАЗ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ И МАСТЕР РАДА НАГРАЂЕНИХ ГОДИШЊОМ НАГРАДОМ ИАУС-А/ кандидати: Јелена Богосављевић и Андрија Вујовић

АРХИТЕКТОНСКА ФИКЦИЈА: ПРОЈЕКАТ И РЕАЛНОСТ ИЗВАН РЕАЛНОСТИ

Награђена докторска дисертација

Универзитет у Београду - Архитектонски факултет

Кандидат: др Јелена Богосављевић

Ментор: др Владимир Миленковић, ванредни професор

ЖИВОТ ЈЕ САН (КАЛДЕРОН): ПОЗОРИШТЕ НА ОТВОРЕНОМ, ПРИРОДНО ЈЕЗГРО БЕОГРАДА

Награђени мастер рад

Универзитет у Београду - Архитектонски факултет

Кандидат: Андрија Вујовић, мср. инж. арх.

Ментор: др Владимир Миленковић, ванредни професор

ПОГЛЕД У БУДУЋНОСТ

Докторска дисертација *Архитектонска фикција: пројекат и реалност изван реалности*, др Јелене Богосављевић, одбрањена је на Архитектонском факултету у Београду 28.09.2020. године, пред комисијом у саставу: проф. др Владимир Мако, проф. др Милорад Младеновић и проф. др Миодраг Шуваковић, у амбијенту који је готово дословно рефлектовао пандемијску свакодневицу у виду једне измењене реалности. Без намере да се дисертацијом предскажу догађаји, послови архитектке су врло често управо материјализација самог живота. Тако и овог пута, хтели или не, у ситуацији смо да гледамо унапред оно што ће бити свет наших очекивања, па у том смислу и награђени радови Института за архитектуру и урбанизам Србије представљају одбрану дискурса за који смо везали свој професионални рад. Поглед унапред дао је за право и другим професијама да архитектама називају оне који се баве формулацијама новог, док је свест о једној од најстаријих непромењених професија европске цивилизације на нама да са њом сваког дана заиста оперишемо. Делови наслова ове дисертације могу звучати као помиреност са статусом искључености, али можда и више од тога, као отпор свакој врсти напада на архитектуру и нашу замисао о њој.

„За архитектуру, становиште таквог разматрања је виђење фикционалног света на начин да допушта да се пројекат посматра као просторни и временски оквир за фикцију. У том случају, она се може пројектовати и/или реализовати и/или шире узев, представити као фикционално дело односно објекат архитектонске фикције. Улога таквог становишта је видљиво као мапирање пројекта на идентитет субјекта фикције који реалност проживљава на начин да осликава и будућност, то јест, фикционални свет конституисан као стварност света своје пројекције. Једнако виђена и споља и изнутра, она се указује као заједничка и појединачна, обострана стварност субјекта фикције. Његов могући свет за измештање у позицију поигравања са собом односно у целини истином. То значи да је пројекат као оквир за фикцију једнако и продор у

незамисливо, имагинација реалности посматране као стварност фикционалног односно света пројекције какав заиста јесте.“ (Ј.Б., стр. 1, Формулација теме и проблем истраживања)

ФИКЦИОНА РЕАЛНОСТ

Дисертација колегинице Богосављевић је у својој основи пројектантска, а посматрано у односу на структуру садржаја, дискурзивно утемељење и дискурзивно искорачење под појмом *Реално* је за потребе дисертације индуковано и тематизовано као део архитектонске, а не неке друге познате стварности, док се принципијелност тумачи као принципијелност управо пројектантских светова. Пројектовано је објективизовано кроз архитектонску фикцију и нову реалност фикционалног субјекта архитектуре. Пратећи линију рада, њене делове *Фикционо* и *Онирични код*, можемо компаративно приближити филозофско-антрополошком, односно психолошком дискурзивном амбијенту, али и непретенциозности рада у односу на постављене хипотезе када су у питању теме у граничним зонама интимних односа пројектанта и „његове“ архитектуре. Предмет рада је формулисан као архитектонска фикција, а хипотезе као тврдња да је реч о пројектовању нове реалности архитектонског субјекта. У том смислу, дисертација доноси потврду да је архитектонски пројекат једна могућност за увид у појединачну стварност субјекта фикције, те да је фикционо увек изнова тумачење фикционим засновано на несвесном и ирационалном у корелацији са доживљеним свесним и рационалним. Индукција нове реалности је за др Јелену Богосављевић производ две врсте фикције, а фикциони свет доказ тврдње постављене у хипотези да је стварност архитектонског пројекта могућа једино ако се стварност субјекта фикције кодира у сфери ониричног на линији идеје (смисла) његове истинитости.

„Јединствена појавност архитектуре је у том смислу УВЕК њена указана и нова појавност у пројекту реалности једне исте реалности, ониричком фикцијом

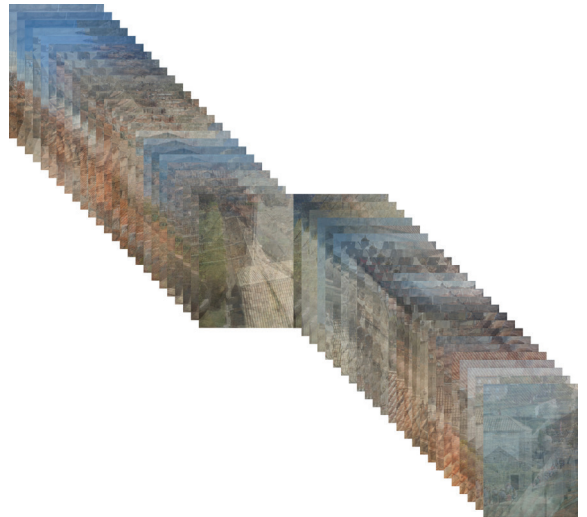
архитектуре у пројекту реалности изван реалности и фикцијом ониричке фикције архитектуре у пројекту реалности у реалности. Дакле, метод свесног пројектовања фикционог света сна је конституисање принципа реалности пројектантског метода његовог пројектовања као архитектонског сна.“ (Ј. Б., стр. 118, Ониричко негирање и указивање архитектонске фикције)

Као посебан допринос методологији архитектонског пројектовања може се навести методолошки потенцијал фикционог у односу на ониричност када је у питању архитектонско пројектовање, док је финални део поглавља *Онирични код*, по мишљењу ментора, као теријско надахнуће, чиста демонстрација фикционог метода.

ИСТИНИТО И НОВО

Проблематичност истинитог и/а новог дисертација доноси као оно што није могуће успоставити без претходно утврђеног пројектованог света. Иза оваквог става читамо идеју о дефиницији фикционог света уједињеног са сањалачким светом онострани реалности. За архитектуру не постоји другачије него проблем истинитог у пројекту реалности, а не у реалности као општој категорији. За дисертацију је то реалност архитектонског пројекта која се одмотава кроз тумачење принципијелности њеног субјекта, односно кроз улогу пројектанта као оперативца на линији између ове две реалности. Како бисмо се лакше подсетили о којој је реалности реч, можемо се позвати на Шефера (Jean-Marie Schaeffer), Жувеа (Michel Juvet) и Латура (Bruno Latour), развијајући филозофски архитектонски и уметнички контекст шеферовских фикционих механизма, жувеовских случајева и латуровских умрежавања. Пристајањем на релевантност истинитости света архитектонске пројекције, према упутствима ауторке дисертације, можемо исцртати параболу која повезује светове Аристотела и Башлара (Gaston Bachelard), верујући у хипотетичко мишљење по којем је истинитост света архитектонске пројекције истинитост фикционалне стварности њеног пројекта, али и то да је истинитост света архитектонске пројекције дубока ониричка истина фикционалне стварности истог тог пројекта.

„У процесу пројектовања сневањем, ониричка имагинација фикционог света као сањалачког света у фикционалној стварности увек претходи ониричкој имагинацији тумачења фикционог света као сна у ониричкој стварности, док она у том следу, увек претходи ониричком негирању и указивању архитектуре у процесу пројектовања методом свесног пројектовања.“ (Ј.Б., стр. 120, Ониричко негирање и указивање архитектонске фикције)

Слика 1. Ј. Богосављевић, „Кондензовани сан 001-75-100“

ИНСТРУМЕНТАЛИЗАЦИЈА СНА

Годишњом наградом ИАУС-а награђен је још један рад који долази са истог факултета, а реч је о мастер тези и завршном раду *Живот је сан, Позориште на отвореном, Природно језгро Београда*, Андрије Вујовића, мср. инж. арх., који је одбрањен пред комисијом: ван. проф. др Владимир Миленковић, ментор, ван. проф. Наташа Ђуковић Игњатовић и доц. др Милица Милојевић, која већ низ година са кандидатима развија специфичан пројектантски амбијент. Инсистира се на чврстим везама између теоријског упоришта пројекта и његове просторне појавности. С тим у вези треба истаћи да је рад Андрије Вујовића репрезентативан и успешан пример ове методичке линије. Захваљујући способностима кандидата, његовој општој образованости и занатској пројектантској вештини (компјутерски програми и интерактивни приступ средствима дигиталне производње) у прилици смо да видимо награђени рад, који на сличан начин као и претходно приказана докторска дисертација, оперише у граничним пољима архитектонског дискурса. У питању је и овај пут чврста линија одбране поља рада, по цену која у неким моментима чак и видљивост пројекта доводи у питање. Као потврду утемељености рада, архитектоничност представа о просторима архитектуре и „поринутост“ у њима аналогним природним и створеним пејзажима брише границе сумње у оправданост оваквих идеја. Према потребама задатка, за позориште на отвореном узет је Калемегдан, а његов третман и графички и формално повезује хипотезу о напуштању реалности кроз сновиђење. Готово у форми парафразе на Сиорана (Emil Cioran), теза по којој је „спремност на пад“ неминовна како би се ушло у било какав вид будућности, тј. временске пројекције, пројекат у њеном следу разлистава слојевитост приступа у којем се колхасовски трага за моментом у којем би решење било једна од могућих трансформација на путу ка новој реалности.

„Због тога се у пројекту појављују тектонска померања калемегданске тврђаве у корелацији са програмом позоришта на отвореном, градећи јединство позоришне сцене, тачније правећи од тврђаве и града театар. За потребе Пројекта фаза самог тј. дубоког сна дата је као простор сећања и маште што сам сан изједначава са позоришним комадом. У делу Калдерона физичко померање главног јунака измешта из сна у две потенцијалне реалности што доприноси дестабилизацији читавог света његове реалности. Губитак ослонца у Пројекту је дат деконструктивистички, у извесном смислу класично за данашње схватање дигитализацијом проширене реалности. Питања дискурзивности Пројекта на овај

начин остају изван полемика ове врсте, дајући Сну улогу проширеног медија, довољног да покрије стања измењених реалности савременог човека. Форма тезе је фрагментарна, прилагођена начину на који је истраживање спроведено, док се Пројекат, укључујући и 3Д принтовану макету, гради од слика у којима је садржај просторно-временског карактера, у неким моментима чак и негирајући примарну форму затечене физичке структуре. У суштини ради се о метафори промене архитектонског стања, што у неку руку финални рад на студијама архитектуре и јесте.“ (В.М., из Образложења менторске комисије)

др Владимир Миленковић, ванредни професор

Слика 2. А. Вујовић, „Пад у сан“

